

ВИКОРИСТАННЯ ЛОГОРИТМІКИ У КОРЕКЦІЙНІЙ РОБОТІ З ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ДИЗАРТРІЄЮ

Баранець Інна, PhD, доцент,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
Анастасія Маханько, студентка,
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка

У статті розкрито загальне поняття логоритміки, висвітлено освітні та корекційні завдання представленого методу корекції. Визначено види логоритмічного впливу на дітей старшого дошкільного віку із дизартрією в процесі корекційної роботи. Схарактеризовано вимоги для упровадження логоритміки в загальноосвітній корекційний процес.

Ключові слова: логоритміка, діти із дизартрією, старший дошкільний вік, корекційна робота

The article reveals the general concept of logorhythmics, highlights the educational and correctional tasks of the presented correctional method. The types of logorhythmic influence on senior preschool children with dysarthria in the process of correctional work are determined. The requirements for the implementation of logorhythmics in the general educational correctional process are characterized.

Keywords: logorhythmics, children with dysarthria, senior preschool age, correctional work

Постановка проблеми. Серед основних напрямів реформування та розвитку сучасної системи освіти дітей із особливими освітніми потребами в Україні пріоритетним є вивчення питання подолання тяжких порушень мовлення у дітей, значну частину з яких становлять діти із дизартрією. Вектор модернізації спеціальної освіти нашої країни стрімко направлений на об'єднання наукових пошуків, застосування комплексного підходу в організації корекційного процесу.

Відтак, в процесі комплексної допомоги дітям із тяжкими мовленнєвими порушеннями, в тому числі із дизартрією, все більшої актуальності набуває застосування інноваційних методик та технологій, де вагоме місце посідає логопедична ритміка.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню структури мовленнєвого порушення та особливостей подолання проблеми дизартрії у дітей присвячені чисельні праці науковців (О. Архипова, О. Боряк, С. Конопляста, Л. Лопатіна, Н. Пахомова, О. Правдіна-Вінарська, З. Серебрякова, М. Шеремет та ін.), які підкреслюють актуальність подолання проблеми дизартрії, корекція якої має важливе медико-педагогічне, психологічне та соціальне значення [1].

Структура дефекту при дизартрії достатньо широко представлена в спеціальній літературі. Визначаючи дизартрію як порушення звуковимови, голосоутворення і просодики, що обумовлене недостатністю іннервації м'язів мовленнєвого апарату, дихального, голосового, артикуляції (О. Архипова, О. Боряк, С. Конопляста, Л. Лопатіна, Н. Пахомова, М. Шеремет та ін.), науковці підкреслюють порушення всієї вимовної сторони мовлення і немовленнєвих

процесів, загальної та дрібної моторики, просторових уявлень та наголошують на комплексному підході до подолання проблеми [4].

Однією із комплексних методик, що включає в себе засоби логопедичного, музично-ритмічного й фізичного виховання, при подоланні тяжких порушень мовлення у дітей є логопедична ритміка. Серед зарубіжних науковців методику застосування логоритмічних ігор як корекційного напрямку у логопедичній роботі при дизартрії досліджували О. Аніщенкова, Т. Власова, Г. Волкова, Г. Шашкіна та ін. У вітчизняній літературі автори зосереджені, здебільшого, на практичних аспектах подолання проблеми. Так, розроблена методика з використанням логоритмічних ігор для дітей старшого дошкільного віку представлена у дослідженнях О. Боряк, спрямована на корекцію просодичної сторони мовлення дітей старшого дошкільного віку із дизартрією та розрахована на логопедів, які не мають спеціальної музичної освіти, що є надзвичайно цінним, оскільки не завжди вдається одночасно залучити у корекційне заняття логопеда і музичного керівника закладу дошкільної освіти.

На думку низки теоретиків і практиків (Н. Микляєва, О. Полозова, Ю. Родіонова, В. Сухар та ін.), логоритміку варто використовувати не лише у корекційній роботі з дітьми, які мають мовленнєві, психомоторні, інтелектуальні порушення. Зазначену методику доцільно застосовувати у масових дошкільних і загальноосвітніх закладах з оздоровчою, навчальною, пізнавальною, розвивальною, виховною цілями [3].

У дослідженнях В. Грінер обґрунтована необхідність застосування логоритмічних занять в логопедичних групах, що є найважливішою основою для виправлення не тільки моторики дитини, але і безпосередньо її мовленнєвих порушень. Науковець вказує, що мета логоритміки – пов'язати завдання гімнастики із завданнями мовлення.

Карл Генріх Марія Орф розробив методичну концепцію, яка полягала у максимальному розвитку активності дітей через музику й танець. Заняття були засновані на синтезі слів, музики й руху, до того ж рухи поєднувалися з ритмічним промовлянням, співом та грою на простих музичних інструментах. Перевагою цього методу є використання творчих можливостей дитини та збагачення її естетичними емоціями. Концепцію Орфа до сьогодні всебічно застосовують, зокрема її елементи є складовою програм дошкільних навчальних закладів Європи.

Відтак, дослідження провідних учених галузі педагогіки постійно поповнюються новими методами і підходами до покращення корекційного процесу з дітьми із тяжкими порушеннями мовлення. Однак, сучасні реалії вимагають від логопедів, дефектологів найбільш різностороннього розвитку своїх педагогічних умінь та навичок, пошуку комплексних багатофункціональних вправ та методик.

Метою статті є аналіз теоретико-практичних та методологічних аспектів у використанні логопедичної ритміки під час корекційної роботи з дітьми старшого дошкільного віку із дизартрією.

Виклад основного матеріалу. Логопедичну ритміку визначають як одну з форм своєрідної активної терапії, як засіб впливу в комплексі методик навчання, виховання й реабілітації дітей з різними порушеннями, зокрема мовленнєвими. З

одного боку, логоритміку співвідносять з кінезітерапією – «терапією рухом», з іншого – як складову логопедичної роботи. За своїм походженням логоритміка тісно пов'язана з музикотерапією [3].

Застосування логоритмічних вправ сприяє вирішенню ряду завдань, а саме оздоровчі завдання: зміцнення кістково-м'язового апарату, розвиток дихання, розвиток моторних і сенсорних функцій, виховання почуття рівноваги; освітні завдання: формування рухових навичок і умінь, просторового представлення і здатності довільно пересуватися в просторі відносно інших людей і предметів, розвиток спритності, сили, витривалості, переключені, координації рухів, організаторських здібностей; корекційні завдання: розвиток мовленнєвої моторики для формування артикуляційної бази звуків, фізіологічного і фонаційного дихання, формування, розвиток і корекція слухо-зорово-рухової координації [2].

Упровадження логоритміки в освітній процес загальноосвітнього закладу з інклюзивним навчанням має відповідати ряду вимог. При проведенні заняття з логоритміки важливо правильно організувати спілкування з дітьми. Це можливо тільки при встановленні з ними позитивного емоційного контакту. Доброзичливе, уважне ставлення до кожної дитини – запорука успішної роботи. Важливим є створення дружньої атмосфери та недирективного стилю керівництва організації заняття [3].

Наразі не існує сталої думки щодо методичних особливостей використання логоритмічних ігор в умовах дошкільної установи. Однак, думки науковців сходяться в тому, що використання логоритмічних ігор у роботі з дітьми старшого дошкільного віку із дизартрією має включати наступні напрями:

1. Формування сенсорних здібностей: сприйняття різної модальності, уваги, реакцій на ритм і слухові подразники. Насамперед формується сприйняття музики. Спочатку діти сприймають музичний твір у цілому, потім починають чути й виокремлювати виразну інтонацію, образотворчі моменти, вступ і висновок.

2. Формування музично-ритмічних навичок. Ходьба, біг, напівприсідання, погойдування на ногах ("пружинка"), поєднання ходьби з підскакуванням, вправи із предметами, руху відповідно до контрастного звучання музики. Темп і ритм, а також положення рук довільні.

3. Формування вміння зберігати рівновагу. Ходьба по обмеженій площі, переступання через предмет, сходження на похилу площину, ходьба по мотузочці, що лежить на підлозі й т.д.

4. Формування комплексу рухів у стрибках, танцях. Танці будуються на основі зміни рухів під дводольну музичну п'єсу або відповідно до тексту пісні.

5. Формування навичок виразних рухів. Ритмічна ходьба під музику, біг урозсип, удари в долоні, притопування ногами, обертання кистями рук, повороти навколо себе на кроці в одну стопу й т.п.

6. Розвиток просторового орієнтування – по одному, парами, "зграйкою", один за одним, у зворотному напрямку, виконання нескладних танцювальних рухів.

7. Формування та розвиток почуття ритму, темпу, гучності звуку, вміння дотримувати пауз у співі. Формування співочих інтонацій шляхом

підстроювання до співу дорослого; підспівування закінчень музичних фраз.

8. Виховання почуття музичного ритму. Ходьба, біг, стрибки, нескладні танці, танці, хороводи.

9. Розвиток дрібної моторики.

Оскільки основною метою логоритміки є подолання порушень мовлення шляхом розвитку та корекції рухової сфери, на нашу думку обов'язковим елементом логоритмічних ігор мають бути фізичні вправи (вправи загальної фізичної підготовки та засоби лікувальної ритмічної гімнастики). Зокрема, логоритмічні ігри повинні включати такі види вправ:

1. Ходьба й марширування в різних напрямках. Як правило, ці вправи є вступними й заключними. Вони формують чітку координацію рухів рук і ніг, покращують поставу, вчать орієнтуватися в просторі, закріплюють поняття лівостороннього й правостороннього руху, вчать сприймати словесну інструкцію, тобто розвивають слухову увагу.

2. Вправи на регуляцію м'язового тону, спрямовані на розвиток уміння розслаблювати і напружувати певні групи м'язів. Це необхідно для координації й спритності рухів. Завдяки спеціально підібраним іграм поступово з'являється вміння регулювати м'язовий тонус, а отже, усвідомлено керувати рухами свого тіла.

3. Вправи на розвиток подиху, голосу й артикуляції. Ці ігри допомагають виробити діафрагмальний подих, а також тривалість, силу й правильний розподіл видиху. Робота над голосом дозволяє зробити його більш виразним, виховувати основні якості голосу – силу й висоту, а також має профілактичний вплив. Робота над артикуляцією дозволяє уточнити правильну звуковимову, розвиває рухливість язика, щелеп, губ, сприяє гарному переключенню артикуляційних рухів.

4. Вправи на активізацію уваги й пам'яті. З допомогою цих вправ виховується стійкість і переключення уваги – здібність переходити від однієї дії до іншої. Діти вчать розподіляти свою увагу між декількома видами діяльності.

5. Рахункові вправи. Ці вправи дозволяють задавати певний темп і ритм виконання рухів, а також закріплюють рахунок у межах 1-10. Найчастіше рахункові вправи – це різноманітні лічилки.

6. Мовленнєві ігри без музичного супроводу. Їх суть – ритмічне проказування віршованого тексту з одночасним виконанням дій. Віршований текст у цих вправах є ритмічною основою для виконання рухів. Це дозволяє вдосконалювати загальну й дрібну моторику, виробляє гарну координацію дій.

7. Вправи, що формують почуття музичного розміру (метра). Ці ігри спрямовані на розрізнення сильної долі в музиці. Це чудово формує й розвиває слухову увагу.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, можемо зробити висновок, що основним принципом побудови логоритмічних занять є зв'язок слова, руху й музики. Поряд з цим, при підготовці й проведенні занять з використанням логоритмічних ігор необхідно враховувати особливості мовленнєвого порушення, особистісні якості дитини, особливості музичної діяльності, послідовність і ускладнення завдань, обумовлені періодами логопедичної роботи.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у визначенні спеціальних психолого-педагогічних умов для успішної організації логоритмічного заняття з дітьми із дизартрією.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боряк О. В. Корекція просодичної сторони мовлення дітей старшого дошкільного віку з дизартрією засобами логопедичної ритміки : *Автореф. Дис. Канд. Пед. Наук* : спец. 13.00.03 "Корекційна педагогіка"; НПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2012. С. 20
2. Диль-Костіна Н. Особливості логопедичної роботи з усунення дизартричних порушень. *Дефектологія*. 2007. №2. С.27–28.
3. Котломанітова Г. О. Упровадження логоритміки в інклюзивне освітнє середовище початкової школи. *Теоретична і дидактична філологія* : збірник наук. праць. Серія «Педагогіка». Переяслав-Хмельницький : Домбровська Я. М., 2018. С. 84-93.
4. Пахомова Н. Г. Формування мовленнєвої готовності дітей старшого дошкільного віку з дизартрією до навчання в школі : *Дис... Канд. Пед. Наук*: 13.00.03 / Інститут спеціальної педагогіки АПН України. К., 2006. 258 с. С. 175-195.

УДК 316. 614-056

СОЦІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТІВ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Бацман Ольга,

кандидат педагогічних наук, Полтавський
інститут економіки і права Університету
«Україна»

Стаття присвячена проблемам соціалізації студентської молоді з інвалідністю в інтегрованому середовищі ЗВО. У статті розглянуті проблеми студентів з інвалідністю, зокрема в питанні соціалізації, представлені деякі шляхи їх вирішення.

Ключові слова: соціалізація, студент з інвалідністю, інтегроване середовище, молодь, заклад вищої освіти.

The article is devoted to the problems of socialization of student youth with disabilities in the integrated environment of higher education institutions. The article examines the problems of students with disabilities, in particular in the issue of socialization, and presents some ways to solve them.

Key words: socialization, student with disabilities, integrated environment, youth, higher education institution.

Постановка проблеми. Перед сучасним суспільством стоїть актуальне завдання кардинальної зміни ставлення до молоді з інвалідністю шляхом створення для них рівних можливостей; розробки і впровадження способів і заходів, що дозволяють засвоювати соціальний досвід та існуючу систему суспільних відносин. Тому необхідно оптимізувати створення системи ефективної соціалізації, що включає соціальний, медичний, педагогічний, психологічний аспекти, розгорнути реабілітацію, що дозволить молоді з